

BRICS – NEED AND OPPORTUNITIES

Plamen Iliev

New Bulgarian University-Department "Economics" Sofia, Bulgaria, kaviplas@abv.bg, pkiliev@nbu.bg

Abstract: BRIC came to light in a 2009 report by Goldman Sachs, one of the oldest investment banks in the world, founded in 1869 in the United States, looking at opportunities for economic development and growth in Brazil, Russia, India and China, as an acronym of the first letters of those countries. In 2010 South Africa joins them and BRICS is obtained. This union, group or bloc represents over 40% of the world's population and over 25% of the world economy. For about a month, BRICS has embarked on a new course of development, accepting as new members Saudi Arabia, the UAE, Iran, Egypt, Argentina and Ethiopia, thus forming a solid and powerful economic grouping that may soon oppose G- 7, and has a serious request to regroup the world economy. Goldman Sachs predicts that by 2032, the total growth of the BRICS economy will exceed the growth of the world's richest countries from the G-7, and according to Russian estimates, the BRICS contribution to the total world economic growth already exceeds 50% and is the largest consumer market with a population of about 2.8 billion.

The BRICS group has set out to use local currencies in global trade to reduce its dependence on the US dollar, thus supporting its individual economies. In particular, the Chinese yuan and the Indian rupee were accepted for cross-border transactions, reducing dependence on the US dollar. It also calls into question the security of the dollar, which with further expansion of BRICS will lead to serious losses for the US currency, as well as a decrease in its influence on a global scale, which already seriously worries the US and threatens its economic and global dominance.

Keywords: economy, economic bloc, currency, development and trade

БРИКС – НЕОБХОДИМОСТ И ВЪЗМОЖНОСТИ

Пламен Илиев

Нов Български Университет-Департамент „Икономика“ София, kaviplas@abv.bg, pkiliev@nbu.bg

Резюме: БРИК се появява на бял свят в доклад на Голдман Сакс, една от най-старите инвестиционни банки в света, основана през 1869 г. в САЩ, през 2009г., разглеждащ възможности за икономическо развитие и растеж на Бразилия, Русия, Индия и Китай, като акроним от първите букви на тези държави. През 2010г. към тях се присъединява и Южна Африка и се получава БРИКС. Този съюз, група или блок представлява над 40% от населението на света и над 25% от световната икономика.

От около месец БРИКС предприема нов курс за развитие, като прие за нови членове Саудитска Арабия, ОАЕ, Иран, Египет, Аржентина и Етиопия, с което се образува една солидна и мощна икономическа групировка, която в скоро време може да се противопостави на Г- 7, и е със сериозна заявка за прегрупиране на световната икономика.

Голдман Сакс предвижда към 2032 г. общият ръст на икономиката на БРИКС да надхвърли по размер ръста на икономиката на най-богатите страни в света от Г-7, а по руски оценки приносът на БРИКС в общия световен икономически растеж вече надхвърля 50% и е най-големия потребителски пазар с около 2,8 млрд. население.

Групата БРИКС си е поставила за цел да използва местни валути в световната търговия, за да намали зависимостта си от щатския долар, като по този начин ще подкрепи отделните си икономики. По-специално, китайският юан и индийската рупия бяха приети за трансгранични транзакции, което доведе до намаляване на зависимостта от щатския долар. Също така се поставя под съмнение и обезпечеността на долара, което със по-нататъшно разширяване на БРИКС ще доведе до сериозни загуби за американската валута, както и намаляване на влиянието му с световен мащаб, което вече сериозно тревожи САЩ и застрашава нейното икономическо и световно господство.

Ключови думи: икономика, икономически блок, валута, развитие и търговия

Още със създаването на групата БРИКС, преди всичко по инициатива на Китай и Русия се обмисля идеята за разработване на нова обща валута, различна от долара. Досега все още долара е основната валута, използвана в световната търговия, затова и за петролни суровини и много най-често се разплаща в долари - което е огромен източник на икономическа мощ за САЩ, които след войната между Русия и Украйна от февруари 2022 г., замразиха част от валутните резерви на Москва и изключиха банките на страната от

международната платежна система SWIFT. Вследствие на това Индия и Китай започнаха да уреждат договори за внос на енергия от Русия, използвайки китайски юани.

Акронимът BRIC бива сглобен по първите букви на държавите на латиница – Бразилия, Русия, Индия и Китай от икономиста по международни валутни пазари, Джим О'Нийл, в Лондонската банка за инвестиции Goldman Sachs, която по-късно той оглавява. За това негово откритие през 2015 г. Джим О'Нийл е провъзгласен за "лорд" и става член на Камарата на Лордовете.

Абревиатурата БРИКС - "изгриващи" големи държави – Бразилия, Русия, Индия, Китай и Южна Африка са известни в световните медии като „emerging countries / países emergentes”, което в превод означава „стърчащи, изпъкващи, изгриващи, изникващи” страни. Концепцията на англичанина за "изгриващите държави" е, че в близките двадесет години тези страни ще надминат Групата на седемте индустриални страни, известни под абревиатурата G-7. Още през 2001г. тази прогноза на О'Нийл не се харесва, предизвиква вълна от несъгласия и безпокойства в Западния свят, тъй като идеята му тогава звучи твърде новаторска и заплашителна, но триумфира във времето...

Първоначално се предполага, че страните от БРИКС формират икономически блок или търговска асоциация, подобна на ЕС. С течение на времето се появяват признаци, че „5-те страни от БРИКС се стремят да формират политически клуб“ или „съюз“ и по такъв начин преобразуват „своята растяща икономическа власт в значимо геополитическо влияние“. Членовете на БРИКС се приемат като най-бързо развиващите се големи страни. Определящо за това е наличието в тях на важни за световната икономика ресурси:

- Бразилия – богата селскостопанска продукция
- Русия – най-големият в света износител на минерални ресурси
- Индия – евтини интелектуални ресурси
- Китай – притежател на евтини трудови ресурси
- Южноафриканска република – природни ресурси

Всъщност недоволството срещу долара като световна валута не са от създаването на БРИКС, а са от около шестдесет години, когато за първи път тогавашния френски финансов министър се изказа негативно по адрес на "прекомерната привилегия" и хегемонията на долара за САЩ. Геополитическите промени от последните години дават сериозна възможност да се оспорва господството на долара, а санкциите срещу Русия от миналата година подчертаха рисковете от държането на чуждестранни резерви в активи, деноминирани в долари. Освен това валутните колебания, покачване на курса на долара до 20-годишен връх и др., могат да причинят реални щети, като по данни на Международния валутен фонд едно 10% поскъпване на долара води до намаляване на производството на развиващите се икономики с 1.9% за една година.

А защо се е стигнало до това господство на американската валута, от което основните резервни валути като британския паунд и германската марка преди, са страдали винаги досега, като отдръпването от долара може да отслаби валутата, да повиши лихвените проценти в САЩ и да намали търсенето на американски държавни ценни книжа. В края на миналата година повече от 7 трлн. долара, или около 30%, от държавните ценни книжа са собственост на чуждестранни инвеститори, влияейки сериозно на дълговата тежест на САЩ, което може бързо да се променя.

След санкциите, Русия се ориентира към юана, който сега представлява 16% от плащанията по износа ѝ, независимо, че например в Индия се опасяват от потенциалната доминация на юана.

И все пак срив на долара е малко вероятен, защото той дължи господството си на мрежовите ефекти от масовото използване в международната търговия, дълбочината на американските капиталови пазари и върховенството на закона. Делът на долара в световните официални валутни резерви е 58%, въпреки че от 2000 г. насам той е намалял с 13 процентни пункта, като доминира в международното банкиране и световната търговия и представлява почти 90% от глобалните валутни трансакции, показват данните на Bank of International Settlements.

Но проблемите пред БРИКС са значителни за създаването на една нова валута за групата и трудно може да се направи аналог с приемането на еврото, защото всички държави в еврозоната са демократични, имат еднакво мнение по отношение на външната политика и всички са членове на НАТО. Имат споделено търговско законодателство, изготвено от общ парламент, и споделена изпълнителна власт, под общ върховен съд, в съюз с колективни институции, датиращи от 1957 г.

Ситуацията в БРИКС е коренно различна, където някои от страните са основно вносители на стоки, други – износители, някои са демокрации, други са диктатури, никой не желае да се подчинява на съвместни закони, съвместни съдилища и нещо подобно на съвместна изпълнителна власт, което обаче е основополагащо изискване за създаването на обща валута.

Подобно е и виждането на управителя на централната банка на Южна Африка Л. Кганяго цитиран от Reuters, който казва, че "Ако се иска нова валута, ще трябва да има банков съюз, фискален съюз, и трябва да се постигне макроикономическа конвергенция, както и нужда от дисциплиниращ механизъм за страните, които не отговарят на него, нужда от обща централна банка, където и да се намира тя."

На срещата в Йоханесбург страните от БРИКС приеха предложението организацията да се разшири с нови членове и поканиха Аржентина, Египет, Етиопия, Иран, Саудитска Арабия и Обединените арабски емирства. С това се преследва да се създаде противовес на групата от най-развитите страни G-7, като са заинтересовани да използват силата на БРИКС, за да отслаби хегемонията на американския долар в световната финансова система.

Според нидерландската банка ING присъединяването на Саудитска Арабия към блока на БРИКС е предизвикателство за доминиращата роля на долара в световната търговия в дългосрочен план, като според К. Търнър, ръководител на отдел "Пазари", присъединяването на Саудитска Арабия, вторият по големина производител на петрол в света след САЩ, заедно с други износители на енергия - Иран и ОАЕ, неизбежно ще насочи дебата към използването на валути, различни от долара, в търговията, а прибавянето на държавите от Близкия изток, ще обособи блока с почти 42% от световния добив на суров петрол. "Затова предвид амбициите на БРИКС за дедоларизация, със сигурност ще увеличат спекулациите, че този ход може да доведе до все по-голямо преминаване на Саудитска Арабия към валути, които не са деноминирани в долари, при търговията с петрол", заявяват от ING.

Въпреки че се говори за разширяване на БРИКС и за възможността за нова валута, която би могла да оспори господстващото положение на долара, в доклад на нидерландската банка ING не смятат, че има непосредствена опасност долара да загуби статута си на основна световна валута.

Срещата на върха на БРИКС в Йоханесбург тази година, показва накъде върви светът и кои са неговите проблеми пред предстоящата редовна септемврийска сесия на ООН с присъствието и на генералния секретар на ООН Й. А. Гутериш на нея. Генералният секретар на ООН Антониу Гутериш каза пред висшите участници на форума, че "днешните структури за глобално управление отразяват вчерашния свят" и че за да станат многостранните институции универсални, те се нуждаят от реформа, предаде Ройтерс, цитирана от БТА. "Това важи в особена степен и за Съвета за сигурност на ООН и институциите на Бретън-Уудската система", допълни той, имайки предвид Световната банка и МВФ. БРИКС днес е 43% от населението в света и ¼ от нейното производство.

По време на срещата на върха в Йоханесбург коалицията БРИКС призова за отказ от използването на щатския долар в международната търговия.

Алиансът официално реши да спре да разчита на щатския долар при разплащанията в световната търговия в бъдеще. Президентът на Южна Африка Кирил Рамафоса потвърди, че групата е взела единодушно решение да преустанови използването на щатския долар, без да срещне никаква съпротива.

Занапред БРИКС активно ще се застъпва за използването на националните си валути при трансгранични разплащания, като по този начин ще укрепва съответните местни икономики. Тази маневра е на път да доведе до трансформиране на глобалния икономически пейзаж и да пренастрои геополитическия терен. Вследствие на това дипломатическите отношения с други държави ще претърпят корекции, а превъзходството.

БРИКС приемайки в състава си Саудитска Арабия, ОАЕ, Аржентина, Египет, Иран и Етиопия, разширява кумулативният БВП на тези 11 държави, като надхвърля \$33 трилиона, надминавайки САЩ с внушителните \$8 трилиона, който възлиза на \$25.5 трилиона.

Според прогнозите на Bloomberg до 2050 г. БРИКС може да владее почти 50 % от световната икономика, като дотогава техният БВП ще представлява около 48 % от общия световен БВП. Тези прогнози се основават на анализи, използващи данни от Международния валутен фонд, макар че е важно да се отбележи, че тези оценки включват единствено 11-те съществуващи страни членки. В случай че БРИКС продължи да се разраства и надхвърли сегашните си 11 членове, той би могъл да получи значителна част от световния икономически пай. Вероятно алиансът ще приеме в състава си много други държави; понастоящем има 20 заявления за членство, които са в процес на разглеждане.

В резултат на това предстоящите две десетилетия ще играят ключова роля в промяната на световната политическа и финансова динамика. Нововъзникващите източни икономики биха могли да придобият по-голямо влияние и да засенчат традиционните западни сили като САЩ.

Тази трансформация би могла да постави началото на нова ера, която потенциално да разруши установения финансов сектор и да възвести алтернативен световен ред. Вследствие на това САЩ, Европа и съответните им валути – долар, евро и паунд – може да станат свидетели на намаляване на значението им на международните пазари.

В интервю за Fox Business бившият президент Д. Тръмп изрази загриженост относно намаляването на господстващото положение на щатския долар, което съвпадна с неотдавнашния възход на страните от БРИКС, чиято предстояща среща на върха засилва тази неотложност. Тази коалиция от икономики от глобалния юг активно приема дедоларизацията, което потенциално ускорява спада на щатския долар.

Тръмп изрази тревогата си от редица икономически предизвикателства, като твърди, че положението на страната се влошава. Тръмп изтъкна и ерозията на влиянието на страната, особено по отношение на нейната валута. Той посочи, че международният статут на щатския долар може да бъде застрашен.

Вече 21 държави официално искат да се откажат от щатския долар през 2023 г., като алиансът БРИКС, така и блокът на страните от АСЕАН въвеждат съответните си местни валути, заобикаляйки използването на щатския долар в международната търговия.

Решението на страните от БРИКС да скъсат връзките си с щатския долар е резултат от възприетия натиск от страна на Белия дом върху други развиващи се страни. Тази промяна не се ограничава само до БРИКС и АСЕАН, като много други държави също се стремят да намалят зависимостта си от щатския долар.

Ако страните от БРИКС се откажат изцяло от щатския долар в търговията, може да има значителни последици за американската икономика.

Известния собственик на Тесла, Ил. Мъск изтъква, че външната политика на САЩ показва ясно изразена пристрастност, която в крайна сметка подкопава икономиките на развиващите се страни. Настъпателността на американското правителство е движещата сила зад решението на държавите от БРИКС и АСЕАН да се дистанцират от щатския долар.

Мъск твърди, че САЩ налагат санкции на развиващите се страни и в отговор на това тези страни предпочитат да се отдалечат от долара. Това оказва натиск върху САЩ, тъй като те ще имат по-малко възможности да финансират дефицита си в дългосрочен план.

В Twitter, Мъск буквално заявява: „Сериозен проблем. Политиката на САЩ е твърде тежка, което подтиква държавите да обмислят алтернативи на долара”. Милиардерът също така подчерта, че внасянето на инфлация от САЩ е друг фактор, който мотивира държавите да намалят зависимостта си от щатския долар. Това, в съчетание с прекомерните държавни разходи, принуждава други държави да поемат значителна част от нашата инфлация.

Понастоящем САЩ са наложили санкции на различни държави, включително Русия, Иран, Ирак, Либия, Крим, Куба и Афганистан. Тези мерки са въведени поради обвинения в спонсориране на тероризъм и участие във военни действия срещу други държави.

Изводът след провелата се среща на БРИКС, според Александър Сивилов от СУ "Св. Климент Охридски" е, че вече „имаме една много бързо разрастваща се организация. Интеграцията между страните все още не е толкова силна, за да смятаме, че веднага ще действат, за да променят световната икономическа и политическа система, но така или иначе те разполагат с над 40% от БВП в световен мащаб. Освен това огромна част от населението е в рамките на БРИКС. Започва и промяна на акцентите, защото сега в състава на организацията фигурираше по една държава от всеки голям регион, но с включването на нови страни акцентът се измества, като важното е, че тези държави са от т. нар. Глобален юг и в един момент може да се „пребори“ с Г-7“.

ИЗТОЧНИЦИ

Божков, В. (2020). За процеса на оценяване на риска като част от разбирането на вътрешния контрол, сп. Одит, бр.2/2020

Вейсел, А. (2017). Одитинг

Jensen, M. (1989). Q Eclipse of the public corporation // Harvard Business Review, Sep.-Octob 1989, p.61-74.

Златанов, Б. (2023). Корпоративния контрол при сливането на AOL/Time Warner, спис Медии и обществени комуникации, бр. 54/ 2023 г.

Хърсев, Ем. (2007). “ Еквители“ // Сега, №77, 19 март 2007

<https://www.capital.bg/> (2023)

<https://pogled.info/> (2023)

<https://cryptodnes.bg> (2023)

<https://www.economic.bg/> (2023)

<https://www.dnes.bg/> (2023)

<https://bg.wikipedia.org/> (2023)

<https://www.reuters.com/> (2023)

<https://www.expert.bg/> (2023)

<https://ww1.issa.int/bg/brics> (2023)

<https://www.bloomberg.com/> (2023)

<https://twitter.com/i/flow/> (2023)